

14.6.2010

OM 3/52/2010

TOIMEKSIANTO

SELVITYS VERKOSSA PÄÄOSIN TAI KOKONAAN TAPAHTUVAN YHDISTYSTOIMINNAN MAHDOLLISTAMISESTA

Asettaminen

Oikeusministeriö on päättänyt teettää selvityksen verkossa pääosin tai kokonaan tapahtuvan yhdistystoiminnan mahdollistamisesta.

Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta KANE esitti yhdistyslain tarkistamista koskevassa lausunnossaan 23.1.2009, että tarkistuksen jälkeen laadittaisiin selvitys kokonaan verkossa toimivan yhdistystoiminnan yleistymisestä ja toimintamuodoista.

Selvitystyön käynnistämisestä päätettiin osana valtioneuvoston 4.2.2010 tekemää periaatepäätöstä demokratian edistämisestä.

Selvityksen toteuttavat OTM Lasse Laaksonen ja HM Leo Stranius.

Toimikausi

1.6.2010 – 15.10.2010

Tausta

Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelmassa kansalaisjärjestöjen toimintaedellytysten parantaminen on nostettu keskeiseen asemaan. Hallitusohjelma velvoittaa uudistamaan yhdistyslakia erityisesti hallintoa ja tilintarkastusta sekä päätöksentekoon osallistumisen tapoja koskevilta osin siten, että laki vastaa paremmin nykyaikaisen järjestö- ja kansalaistoiminnan vaatimuksia.

Nykyinen yhdistyslaki on ollut voimassa vuodesta 1990. Moderni tietoyhteiskunta on kehittynyt vasta lain voimaantulon jälkeen eikä laki näin ollen tunnista nyky-yhteiskunnassa käytössä olevaa tieto- ja viestintätekniologiaa yhdistysten yhteydenpidon ja päätöksenteon välineenä. Viime vuosien aikana tieto- ja viestintätekniologiasta on tullut osa kansalaisten arkea eikä kyse enää ole yksinomaan nuorten osallistumisareenasta.

Yhdistykset hyödyntävät jokapäiväisessä toiminnassaan yhä enemmän uutta tieto- ja viestintätekniologiaa perinteisen toiminnan osana ja rinnalla. Esimerkiksi järjestöjen hallitustyöskentelyssä hyödynnetään jo yleisesti teknisiä apuvälineitä. Teknologian avulla on myös mahdollista vahvistaa järjestöjen jäsenkunnan osallisuutta järjestön toiminnassa ja päätöksenteossa. Aivan oma kysymyksensä on lisäksi uudenlainen kan-

salais- ja yhdistystoiminta, jolle verkko on keskeinen, joissain tapauksissa jopa pääasiallinen, toiminnan tai sen organisoinnin foorumi.

Yhdistyslain tarkistamista valmistelleen oikeusministeriön työryhmän mietinnön ja laajan lausuntopalautteen pohjalta viimeistelty hallituksen esitys yhdistyslain tarkistamiseksi annettiin eduskunnalle 22. joulukuuta 2009 ja eduskunta hyväksyi lakiehdotukset 26. toukokuuta 2010.

Uudistuksella mahdollistettiin jäsenten etäosallistuminen yhdistyksen kokoukseen postitse tai tietoliikenneyhteyden tai muun teknisen apuvälineen avulla ennen kokousta tai sen aikana. Lisäksi mm. yhdistyksen tarkastusta koskevia säännöksiä uudistettiin. KANE mainitsi 23.1.2009 lausunnossaan, että yhdistyslakia uudistaessa olisi saattanut olla perusteltua pyrkiä sellaiseen yhdistyslakiin, joka tunnistaisi myös kokonaan verkossa organisoituvan yhdistystoiminnan. Rekisteröitymismahdollisuudella on merkitystä muun muassa yhdistysten pääsyle julkisten avustusten ja muiden julkisten resurssien piiriin.

KANE esittikin lausunnossaan, että nyt toteutetun yhdistyslain tarkistuksen jälkeen laadittaisiin selvitys kokonaan verkossa toimivan yhdistystoiminnan yleistymisestä ja toimintamuodoista. Tämän jälkeen arvioitaisiin mahdollisuudet jatkaa yhdistystoimintaa koskevan lainsäädännön uudistamista siten, että se mahdollistaisi rekisteröitymisen myös verkossa organisoituville ja kokonaan verkossa toimiville yhdistyksille.

Valtioneuvoston 4.2.2010 tekemässä periaatepäätöksessä demokratian edistämisestä linjattiin, että epämuodollisen kansalaistoiminnan toimintaedellytysten vahvistamisen arvioinnin lisäksi tulee selvittää millä tavoin yhdistyslakia olisi mahdollista kehittää tunnistamaan myös verkossa pääosin tai kokonaan organisoituvan yhdistys- ja kansalaistoiminta.

Oikeusministeriö päätti valita selvityksen toteuttajiksi OTM Lasse Laaksohen ja HM Leo Straniuksen.

Tehtävä

Selvityksen pääasiallinen tehtävä on kartoittaa järjestöjen ja järjestötoimintaan osallistuvien kansalaisten tarpeiden ja toimintamallien muutoksia internetympäristössä ja arvioida keinoja, joilla verkko-osallistumista yhdistystoimintaan voitaisiin tukea ja parantaa. Selvityksen tavoitteena on kartoittaa sitä, miten yhdistyslakia tulisi jatkossa kehittää tunnistamaan paremmin järjestö- ja kansalaistoiminnan muutoksia sekä mahdollistamaan etenkin verkossa tapahtuva yhdistystoiminta. Selvitys ei ole luonteeltaan kattava tutkimus aihepiiriin, vaan osin subjektiivisiin arvioihin perustuva muistio, jonka tarkoitus on toimia pohjana myöhemmälle keskustelulle sekä selvitys- ja lainsäädäntötyölle.

Selvityksen tavoitteena on vastata seuraaviin kysymyksiin:

- Miten kansalaistoiminta on muuttunut ja miten sitä voidaan tukea verkkoympäristössä?

- Miten verkko-osallistumista nykyään toteutetaan eri ympäristöissä?
- Minkälaisen toimintaympäristön nykyinen yhdistyslaki mahdollistaa?
- Miten yhdistyslakia tulisi muuttaa huomioimaan paremmin kansalais-toiminnan muutokset?

Yllä oleviin kysymyksiin pyritään vastaamaan käymällä läpi aiheesta tehtyjä selvityksiä ja tutkimuksia, tekemällä haastatteluja sekä tarkastelemalla muutamaa epävirallisen kansalaistoiminnan ja verkko-osallistumisen esimerkkitapausta. Lisäksi nykyistä yhdistyslakia ja sen muutostarpeita arvioidaan erikseen.

Organisointi

Selvityshenkilöt:

Laaksonen Lasse, oikeustieteen maisteri

Stranius Leo, hallintotieteiden maisteri

Rahoitus

Oikeusministeriö maksaa toteuttajille selvityksen suorittamiseksi yhteensä 14 000 euroa. Palkkio maksetaan selvityksen valmistuttua ja se jaetaan toteuttajien kesken tasan, elleivät toteuttajat yhdessä toisin ilmoita.

Helsingissä 13. päivänä kesäkuuta 2010

Oikeusministeriö

Tiina Astola
kansliapäällikkö

Johanna Suurpää
johtaja
Demokratia- ja kieliasioiden
yksikkö

LIITE

Tutkimussopimus: Selvitys verkossa pääosin tai kokonaan tapahtuvan yhdistystoiminnan mahdollistamisesta

JAKELU

Oikeusministeriö
Lasse Laaksonen
Leo Stranius